

Stuivenbergsite

De site van het Stuivenbergziekenhuis ligt in Antwerpen-Noord, tussen de Lange Beeldekenstraat, Pothoekstraat, Boerhaavestraat en Pesthofstraat en is ongeveer 5 hectare groot. De gedeeltelijke verhuis van het ziekenhuis in 2022 geeft de kans om de site te herontwikkelen tot een plek met een mix van woningen, (zorg)voorzieningen, werkplekken en groene open ruimte. Zo kan het project mee zorgen voor de heropwaardering van heel Antwerpen-Noord.

Waarom dit project?

In 2016 besliste het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen (ZNA) om het Stuivenbergziekenhuis in 2022 te verhuizen naar het nieuwe ZNA Cadix op Kop Spoor Noord. Het psychiatrisch ziekenhuis blijft op de Stuivenbergsite. Het blijft ook mogelijk om artsen-specialisten te raadplegen ter plekke.

De verhuis van het ziekenhuis biedt een unieke kans om de site te herontwikkelen als een strategisch en duurzaam stadsvernieuwingsproject en een hefboom voor de wijk Antwerpen-Noord.

Antwerpen-Noord is een 'aankomstgebied' met verouderde woningen en een tekort aan groene open ruimte. De wijk kent een groot verloop van bewoners: 'sociale stijgers' verhuizen uit de wijk zodra ze voldoende financiële middelen hebben en vooral zwakke sociale groepen en recente nieuwkomers blijven in de wijk wonen.

De Stuivenbergsite biedt een unieke kans om de ruimtelijke en socio-economische opwaardering in de wijk te ondersteunen. De historische functie als ziekenhuis zal een nieuwe en hedendaagse vertaling moeten krijgen als 'verzorger voor de wijk' en een nieuwe eigenheid van de site helpen bepalen.

Wat gebeurt er?

De stad wil een totaalvisie voor de volledige site die inzet op :

- de kwalitatieve integratie van het psychiatrisch ziekenhuis en de polikliniek in de site en een meervoudig en gedeeld ruimtegebruik dat ook ten goede komt aan de buurt en het psychiatrisch ziekenhuis
- het maximale behoud van het waardevolle historische ziekenhuiscomplex met een belangrijke rol voor de samenhang tussen de bebouwing en de omliggende open ruimte en een evenwicht tussen de monumentale bebouwing en nieuwe toevoegingen
- groene publieke open ruimte die minimaal 50% van de site moet uitmaken en die een meerwaarde is voor de gebruikers, (toekomstige) bewoners van de site en de omliggende buurt
- de realisatie van een nieuw maatschappelijk programma dat bijdraagt aan de buurt
- een vernieuwend en gemengd aanbod van woningen en werkplekken voor verschillende doelgroepen, onder andere voor sociale stijgers die overwegen uit de wijk te verhuizen

Herbestemmingsonderzoek

Het ontwerpteam Stramien & Partners heeft een herbestemmingsonderzoek uitgevoerd, dat mee mogelijk werd gemaakt door een conceptsubsidie van het Vlaams Stadsvernieuwingsfonds. Het team van Stramien koos als werktitel '*Stuivenberg KuurNoord*' waarbij het de 'zorg in de brede zin' onderstreepte en met die missie aan de slag ging. Het ontwerpteam heeft samen met de stad buurtbewoners, het middenveld en andere mogelijke partijen betrokken zodat ook van onderuit is bijgedragen aan het herbestemmingsonderzoek.

Vervolgtraject

Uit het herbestemmingsonderzoek blijken zowel zorg als wonen en werken geschikte functies voor de Stuivenbergsite. Ze garanderen een goede dynamiek, een goede mix aan gebruikers en een continu gebruik in de tijd. De uitgangspunten en het vervolgtraject voor de herontwikkeling van de Stuivenbergsite zijn goedgekeurd. Voor het verdere onderzoek wordt het 'campusmodel' gekozen als basis- en groeimodel. Daarbij is het historisch concept de leidraad waarbij het erfgoed wordt herbestemd en maximaal omringd door open en groene tuinen. Minstens de helft van de site moet onbebouwde, groene, open ruimte zijn. Als nieuwbouw noodzakelijk blijkt, kan het enkel in de daartoe aangeduide zone.

Er wordt ook over de (waardevolle) tuinmuren gekeken naar het aanpalende openbaar domein. Afstemming met de heraanleg van de straten en pleinen, gepland door het district Antwerpen, kan een enorme meerwaarde betekenen.

Je leest er meer over onder 'Vervolgtraject'.

Publieksmoment *Plan Stuivenberg*

Op zaterdag 5 oktober vond het eerste publieksmoment *Plan Stuivenberg* plaats op de site van ZNA Stuivenberg. Een 220-tal mensen kreeg een rondleiding, ontdekte de nieuwe ideeën voor het terrein en het psychiatrisch ziekenhuis en gaf z'n mening over de toekomst van Stuivenberg.

Wie werkt eraan mee?

AG VESPA coördineert de herontwikkeling van de Stuivenbergsite voor de stad en het OCMW Antwerpen die eigenaar zijn van de site. Ziekenhuis Netwerk Antwerpen (ZNA) is erfpachthouder en gebruiker van de site en actief betrokken.

Stramien heeft voor het herbestemmingsonderzoek samengewerkt met de partners Vic Mees, Filip Lagiewka, Samenlevingsopbouw Antwerpen, Toestand, Value Partners en Koen Wynants.

Vervolgtraject

De uitgangspunten en het vervolgtraject voor de herontwikkeling van de Stuivenbergsite zijn goedgekeurd. Het herbestemmingsonderzoek, dat één jaar heeft geduurd, omvatte ruimtelijke en financiële scenario's en verschillende voorbereidende onderzoeken. Zorg, wonen en werken blijven de belangrijkste pijlers van de herontwikkeling.

Het campusmodel

Uit het herbestemmingsonderzoek dat ontwerpteam Stramien & Partners heeft gevoerd, blijken zowel zorg als wonen en werken geschikte functies voor de Stuivenbergsite. Ze garanderen een goede dynamiek, een goede mix aan gebruikers en een continu gebruik in de tijd.

Voor het verdere onderzoek wordt het 'campusmodel' gekozen als basis- en groeimodel. Daarbij is het historisch concept de leidraad waarbij het erfgoed wordt herbestemd en maximaal omringd door open en groene tuinen. Minstens de helft van de site moet onbebouwde, groene, open ruimte zijn. Als nieuwbouw noodzakelijk blijkt, kan het enkel in de daartoe aangeduide zone.

Er wordt ook over de (waardevolle) tuilmuren gekeken naar het aanpalende openbaar domein. Afstemming met de heraanleg van de straten en pleinen, gepland door het district Antwerpen, kan een enorme meerwaarde betekenen.

De Stuivenbergsite © ZNA

Zorg in de brede zin van het woord

Stuivenberg is al meer dan 130 jaar een zorgsite en het thema 'zorg' blijft centraal. De (medische) zorgfunctie krijgt wel een nieuwe, bredere betekenis. Stuivenberg wordt een site waarop voor de omliggende wijk en haar bewoners zorg gedragen wordt. Het psychiatrisch ziekenhuis aan de Pothoekstraat blijft op de site en wordt uitgebreid, ook de woongelegenheden voor beschut wonen blijven. Het blijft ook mogelijk om artsen-specialisten te raadplegen ter plekke. In het onderzoekstraject kwamen ook bijkomende (basis)voorzieningen aan bod zoals (sociaal) ondernemerschap, sport en ontspanning, voeding, horeca, de opleiding voor verpleegkunde, het museum Lambotte over de

geschiedenis van de gezondheidszorg en andere functies die bijdragen aan het versterken van de sociale cohesie, de sociale en economische emancipatie en betere zorg. Minimaal 50% van de bruto vloeroppervlakte moet ingevuld worden door maatschappelijke functies.

Wonen en werken

De site zal ook ruimte bieden aan wonen en werken. Er wordt, aanvullend op een marktgericht woonprogramma, gezocht naar een aangepast woonaanbod voor wie in de wijk woont en zich na verloop van tijd een eigen woning kan permitteren. Het woonprogramma zal mee deel kunnen uitmaken van de pilootfase van het 'Antwerps woonmodel'. Met dat model wordt de koper eigenaar van de woning, maar niet van de grond waar ze op staat. Het doel is om een betaalbaar woonaanbod te creëren voor gezinnen in de stad.

Vorbereidende onderzoeken

Naast onderzoek naar het mogelijke programma en ruimtelijke en financiële scenario's zijn er ook heel wat voorbereidende onderzoeken gebeurd:

- ✦ *Bodemonderzoek*: er is geen bodemsanering noodzakelijk.
 - ✦ *Asbestinventaris*: de aanwezigheid van asbest is in het hele gebouwencomplex onderzocht.
 - ✦ *Bomentoets*: er zijn 13 absoluut te behouden bomen, 18 bij voorkeur te behouden bomen en 144 mogelijk te behouden bomen gecategoriseerd. Bij het verder ontwerp wordt dat als leidraad gehanteerd.
-
- ✦ *Bouwhistorisch onderzoek*: het grootste deel van het historisch patrimonium is ingedeeld als erfgoed met hoge waarde. Op basis daarvan kan verder onderzoek worden gedaan naar een toegankelijke, functionele en economisch haalbare herbestemming en naar de pro en contra's van een beschermingsprocedure.
 - ✦ *Tekortenonderzoek en omgevingsanalyse*: het tekort aan open en groene ruimte is het grootst. Ook zijn er tekorten aan publieke voorzieningen, voornamelijk op educatief en recreatief vlak (zoals een jeugdhuis, fuifruimte, sportruimte, bibliotheek). Ook economische functies en kwalitatieve gezinswoningen zijn verhoudingsgewijs minder aanwezig in vergelijking met het stadsgemiddelde. Stuivenberg is een wijk met een hoge kansarmoede. De leefbaarheid van de wijk en de woonkwaliteit staan onder druk. De slaagkans van het project hangt samen met het inzetten op die functies die inspelen op de hoogste noden in de wijk.
 - ✦ *Verhuisbewegingen en motieven*: het gebrek aan kwaliteit in de woonomgeving en de nood aan een tuin is het hoofdmotief bij veel verhuisbewegingen. Het opwaarderen van de site is niet een doel op zich maar het instrument bij uitstek om de leefomgeving te verbeteren. Het doelpubliek zijn met andere woorden ook de omwonenden en niet enkel een nieuw bewonerspubliek.

Inspraak

Het ontwerpteam Stramien & Partners voerde een intensief participatietraject met wijkorganisaties. Dat traject wordt de komende jaren voortgezet. Er zal jaarlijks één publieksmoment georganiseerd worden en (minimaal) drie workshops voor wijkorganisaties en -actoren, aangevuld met initiatieven voor het bereiken van moeilijke doelgroepen. Het eerste publieksmoment op de Stuivenbergsite vond plaats op zaterdag 5 oktober 2019.

ZNA, het district en de stad Antwerpen en AG VESPA zullen gezamenlijk communiceren over dit project zodat het oude en nieuwe verhaal samen verteld wordt.

Tijdlijn

2022

Verhuis naar ZNA Cadix

ZNA Stuivenberg verhuist grotendeels naar ZNA Cadix aan Kop Spoor Noord.

5 oktober 2019

Plan Stuivenberg: ga op rondleiding en ontdek nieuwe ideeën voor deze plek

Zaterdag 5 oktober vindt 'Plan Stuivenberg' plaats en kan je tussen 13 en 17 uur op rondleiding gaan en je mening geven over nieuwe ideeën voor deze plek. Je leest er meer over in het [nieuwsbericht](#) over Plan Stuivenberg.

Juli 2019

Vervolgtraject

De uitgangspunten en het vervolgtraject voor de verdere herontwikkeling van de Stuivenbergsite worden goedgekeurd.

Juni 2018

Krachtlijnen en uitgangspunten projectdefinitie

Het college legt de krachtlijnen en uitgangspunten van de projectdefinitie vast.

April 2018

Aanstelling ontwerpteam

Het ontwerpteam Stramien & Partners wordt aangesteld. Mede dankzij de conceptsubsidie van het Vlaams Stadsvernieuwingsfonds voeren zij een herbestemmingsonderzoek.

December 2017

Conceptsubsidie

De herontwikkeling van de Stuivenbergsite krijgt een conceptsubsidie van 90.000 euro van het Vlaams Stadsvernieuwingsfonds.

Najaar 2017

Vorbereidend werk

Er vinden voorbereidend studiewerk (cultuur-historisch onderzoek) en terreininventarisaties (asbestinventarisatie, bodemonderzoek, inventarisatie waardevolle bomen) plaats, net zoals overleg met publieke partners.

2016

Beslissing verhuis

Ziekenhuis Netwerk Antwerpen (ZNA) beslist om het algemeen ziekenhuis Stuivenberg te verhuizen naar het nieuwe ZNA Cadix op Kop Spoor Noord. Het psychiatrisch ziekenhuis en een polikliniek blijven op de Stuivenbergsite.

[1877 – 1884](#)

Bouw van het ziekenhuis

Het ziekenhuis wordt gebouwd in opdracht van de stad Antwerpen. De uitbreiding van de stad in de 19de eeuw zorgt voor een toename van de bevolking en dus ook voor een grotere zorgbehoefte. Het ontwerp was zeer vooruitstrevend met centrale dienstgebouwen en ronde ziekenpaviljoenen omringd door ruime tuinen. Het ziekenhuis werd nadien voortdurend veranderd en uitgebreid. Zo werd in 1907 een Bewaarhuis voor geesteszieken geopend dat later zou uitgroeien tot een gerenommeerd psychiatrisch ziekenhuis. De site is opgenomen in de inventaris van bouwkundig erfgoed.

Downloads

Documenten

[De infopanelen die getoond werden tijdens Plan Stuivenberg op 5/10](#)

Rol AG VESPA	Gebiedsregisseur
Partners	ZNA OCMW Antwerpen
District Antwerpen	
Ontwerper	Stramien & Partners: herbestemmingsonderzoek
Subsidies	Vlaams Stadsvernieuwingsfonds
Thema	Stedelijke ontwikkeling
Openbaar domein	
Status	In realisatie
Tags	stedelijke ontwikkeling openbaar domein